

Tariximizde yer alan 20 Yanvar faciəsindən 35 il keçəsə də, baş və rənər unudulmur və qan yaddaşımıza əbədi köçüb. Həm kədər, həm də qurur doğuran səhifəmizə çevrilən və Azərbaycan xalqının tarixinə Qanlı Yanvar faciəsi kimi daxil olan 1990-ci il 20 Yanvar hadisəsi XX əsrə xalqımıza qarşı yerdilən düşünülmüş siyasetin növbəti təzahürü idi. Bu tarix Azərbaycan tarixinə silinməyən səhiflər yazdı, xalqın milli azadlığı, müstəqilliyi üçün yollar açdı. 1990-ci ilin yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə nəhaq qanlı töküləsə də, Azərbaycan xalqının iradəsini, milli azadlıq uğrunda mübarizə əzmini qıra bilmədi. 70 il imperiya dövründə yaşayış Azərbaycan xalqına qarşı keçmiş sovet dövlətinin hərb maşınının həyata keçirdiyi herbi təcavüz insanlıq qarşı töredilmiş en ağır cinayətlərdən biri kimi qiymətini almış oldu. Bu, uzun illər sovet imperiyasının əsərində yaşayış xalqın azadlıq səsini ucaletdi, öz suverenliyi uğrunda cəsarət nümayiş etdirdiyi şərəflə tarixdir.

Milli azadlıq və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış dinc əhaliyə silahlı təcavüz nəticəsində günahsız insanların qətəl yetirilməsi və yaralanması totalitar sovet rejiminin süqutu ərəfəsində onun cinayətkar mahiyyətini bütün dünyaya bir daha nümayiş etdirdi. Həmin dövrün tarixinə nəzər salsaq gərək ki, 1990-ci ilin yanvar ayında M.Qorbaçov başda olmaqla sovet imperiyasının rehbərliyi Bakıda vəziyətin gərginleşməsini və hakimiyyətin təhlükədə olduğunu bəhanə edərək qoşunun yeridiləsi üçün müxtəlif əsəssiz məlumatlar yaydı. Guya Bakıya qoşun herbi qulluqçularını ailələrini qorumaq, hakimiyyətin zorakılıqla ələ keçirilməsinin qarşısını almaq üçün yeridilmişdi. Əslində isə bu, tamamilə saxta bir tezis idi. 1990-ci il yanvarın 19-da M.Qorbaçov SSRİ Konstitusiyasının 119-cu, Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 71-ci maddələrini kobud şəkildə pozaraq, yanvarın 20-dən Bakıda fəvqəladə vəziyət elan edilmesi haqqında fərman imzaladı. Lakin əhalinin bundan məlumatsız qalması üçün SSRİ DTK-nın "Alfa" qrupu tərəfindən yanvarın 19-da saat 19.27-də Azərbaycan televiziyanın enerji bloku partladı, respublikada televiziya verilişləri dayandırıldı. Gecə isə qoşun fəvqəladə vəziyət elan edilməsindən xəbərsiz olan şəhərə daxil oldu və dinc əhaliyə amansız divan tutuldu.

XƏSTƏXANALAR, TƏCİLİ YARDIM MAŞINLARI ATƏŞƏ TUTULDU, HƏKİM'LƏR ÖLDÜRÜLDÜ...

Plan üzrə hər şey əvvəlcədən hazırlanmışdır. Ssenari üzrə baş tutan əməliyyatlar Bakıda qan dənizinə çevirmişdir. Bakıda fəvqəladə vəziyətin elan olunması haqqında məlumat əhaliyə yalnız yanvarın 20-de şəhər saat 7-de respublika radiosu ilə çatdırıldı. Həmin vaxt isə öldürülənlərin sayı 100 nəfərə çatmışdı. Belə ki, artıq yanvarın 20-de 131 insan öldürilmişdi ki, onlardan 117-si azərbaycanlı, 6-sı rus, 3-ü yəhudü, 3-ü tatar idi. 744 adam ağır xəsarət almış, 4 şəxs itkin düşmüş, 400 nəfər isə həbs edilmişdi. Sovet qoşunları fəvqəladə vəziyət elan olunmayan rayonlara - yanvarın 25-də Neftçalaya, bir gün sonra isə Lənkərana yerdilən, neticədə hər iki rayonda dinc insanlar qətəl yetirilmişlər. Beləliklə, sovet qoşunlarının Bakıya və Azərbaycanın digər rayonlarına hərbi müdaxiləsi nəticəsində öldürülən insanların sayı rəsmi olaraq 147-yə çatmışdı. Adamları xüsusi qəddarlıqla və yaxın məsafədən gülələmişlər. Xəstəxanalar, təcili yardım машinları atəşə tutulmuş, həkimlər öldürülmüşdür. Baş verən hadisələr 1948-ci ilin Ümumdünya İnsan Hüquqları Beyannamesi, 1966-ci ilin Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Aktı, 1966-ci ilin İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar Haqqında Aktı və 1975-ci ilin Avropada Tehlükəsizlik və Əməkdaşlıq Mü-

İstiqlal yolumuzun ilk zirvəsi

şavirəsinin Helsinki Yekun Aktı, ATƏM-in 1989-cu il Vyana görüşünün son qərarı, hərbi əməliyyatların aparılmasını tənzimləyən qüvvədə olan müqavilələr, əsasən də 1980-ci ilin döyüş zamanı yüngül fırılan və yayılan gülələrin istifadə edilməməsi Beyannaməsi də buraya daxil olmaqla qüvvədə olan bütün insan hüquqlarına əsaslanan beynəlxalq müqavilələr kobudcasına pozulmuşdur.

Yanvarın 20-də artıq bütün Bakıda töredilmiş dəhşətli qırğından xəbər tutdu. Artıq sovet qoşunlarının Bakıya hərbi müdaxiləsi dünyanın bir sıra ölkələrində etirazla qarşılınmışdır. M.Qorbaçovun atdığı bu addımı kəskin təqnid etmişlər.

AZƏRBAYCAN ÖZ AZADLIĞI VƏ MÜSTƏQİLLİYİ UĞRUNDAN İLK ŞƏHİDLƏRİNİ VERDİ

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixinə qanlı 20 Yanvar faciəsi xalqımızın şəref və qəhrəmanlıq səhifəsi kimi yazılıdı. Azərbaycan tarixinə qanla yazılmış bir səhifə olsa da, bu tarix Azərbaycanın istiqlal yolunun ilk zirvəsi, milli məfkurəmizin azadlıq istəyinin oyanış günüdür. Xalq o günlərdə böyük bir həqiqəti - həqiqi liderin meydanda olmamasını da bütün mahiyyəti ilə dərk etdi. O müdafiğündə Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqının səsine hər kəsden əvvəl səs verdi. Ümummilli Lider Moskvadə xüsusi nəzarət altında ola-ola, özünün və ailə üzvlərinin həyatını açıq təhlükə qarşısında qoyma, hadisələrdən dərhal sonra, 1990-ci il yanvarın 21-də ailəsi ilə birlikdə əlkəmizin Moskvadakı Daimi Nümayəndəliyinə gələrək, təcavüze kəskin etirazını bildirdi, faciəni töredənləri, şəxslər M.S.Qorbaçovu kəskin ittiham etdi, qoşunların Bakıdan çıxarılmasını tələb etdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev bununla, hər şeydən əvvəl, Vətən, xalq qarşısında vətəndaşlıq və milli mövqeyini nümayiş etdirdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycanda müstəqil dövlətçilik ideyalarının bərqərə olmasına şərait yaradı. Bundan sonra, 1990-ci ilin qanlı Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verildi. "20 Yanvar faciəsinin 4-cü ildönümünə keçirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1994-cü il 5 yanvar tarixli Fərmanında deyilir: "Xalqımızın tarixinə Qanlı Yanvar faciəsi kimi daxil olmuş 1990-ci ilin yanvarın 20-də Azərbaycan öz azadlığı və müstəqilliliyi uğrunda ilk şəhidlərini vermişdir. Tarixin yadına qanla yazılmış həmin gündən bizi 4 il-

le xatırlayır və onların əziz xatirəsini böyük ehtiramla yad edir. Əlkəmizin hər yerində, eləcə də xarici dövlətlərde tədbirlər keçirilir. 20 Yanvar gününün Azərbaycanın suverenliyi, istiqlaliyyəti və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə rəmzi kimi qeyd olunur. Azərbaycan xalqı azadlıq eşqi ilə, əliyənin rus ordusunun qarşısına çıxanda çox qurbanlar verdi. Amma vüqarla deyək ki, 20 Yanvarda yeni Azərbaycan doğuldu.

1990-ci ilin 20 Yanvar hadisələri zamanı Azərbaycan xalqı öz azadlığı və müstəqilliyi uğrunda çox sayıda şəhid verdi. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, "Azərbaycan bu mübarizə oğul və qızlarının şəhətini daim yüksək qiymətləndirir, onların ruhuna ehtiram göstərir, xatirəsin hər zaman uca tutur".

Prezident İlham Əliyevin uğurlu sosial siyaseti nəticəsində 20 Yanvar hadisələri ilə əlaqədar əlliyyi olan şəxslər və şəhid ailələri üçün etibarlı sosial müdafiə sistemi formalasılıb. Əlkəmizdə şəhidlərin xatirəsinin uca tutulmasına, şəhid ailələrinin sosial məsələlərinin yoluna qoyulmasına xüsusi diqqət yetirilir.

Bəli, Azərbaycan xalqı öz müstəqilliyini bərpa etdi. Azərbaycan 30 ilə yaxın işğal altında olan torpaqlarını öz gücü ilə döyüş meydanında azad etdi. Bu gün müstəqil Azərbaycanın hər bir yerində üç rəngli bayraqımız dağalanır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev

lik zaman məsafəsi ayırdı. Təəssüf ki, 4 il ərzində 20 Yanvar hadisələrinə dövlət səviyyəsində lazımi siyasi-hüquqi qiymət verilməmişdir". Fərmanda Milli Məclisə 20 Yanvar hadisələrinə tam siyasi-hüquqi qiymətin verilmesi, bu məqsədə parlamentin xüsusi sessiyasının keçirilməsi məsələsinə baxılması tövsiyə edildi. Milli Məclisdə müzakirələrin yekunu olaraq 1994-cü il martın 29-da qəbul edilən qərarda, nəhayət ki, 1990-ci ilin qanlı 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində tam siyasi-hüquqi qiymət verildi.

MÜSTƏQİLLİK, İSTİQLAL VƏ HÜRRİYYƏT UĞRUNDAN MİLLİ AZADLIQ HƏRƏKATININ ZİRVƏSİ

Xalqın azadlığını, şəref və ləyaqətini uca tutan Vətən övladları canlarından keçirək şəhidlik zirvəsinə ucaldı. Azərbaycan xalqının sınaqə çəkildiyi, qəhrəman oğulların əbədi yaşamaq namine ölümə qənşər gedərək şəhid olduqları o müdhiş gecə - 20 Yanvar xalqımızın qan yaddaşına çevrildi. Şəhidlərimiz 20 Yanvar xalqımızın müstəqillik, istiqlal və hürriyyət uğrunda apardığı milli azadlıq hərəkatının zirvəsi kimi Azərbaycan tarixinə həkk etdilər. Ümummilli Lider Heydər Əliyev dediyi kimi, "Bu təcavüz xalqımızı mənəvi cəhətdən çox sarsıtsa da, itkilərə məruz qoysa da, onun mənliyini tapdalya bilmədi, qururunu sindra bilmədi, qəhrəmanlıq salnamesine yeni bir səhifə kimi yazılıdı". Tariximizin bu səhifəsi imperiya gülələrinin səsində açıldı və şəhidlərimiz qanı ilə əbədi olaraq yazılıdı. Bakımızın sinəsində "Şəhidlər xiyabanı" yarandı.

Artıq həmin hadisədən 35 il ötür. Xalqımız igid övladlarının fədakarlığını məhəbbət-

2018-ci ilin sentyabrında Bakının Azadlıq meydanında keçirilmiş hərbi paradda çıxışında bildirmişdir ki, gün gələcək Azərbaycan Bayrağı bu gün hələ də işğal altında olan bütün torpaqlarda qaldırılacaqdır. Artıq bu tarixi yaşadıq. "Bu günü bize bəxş edən müzəffər Silahlı Qüvvələrimiz döyüş meydanında cəsaret, qəhrəmanlıq, fədakarlıq göstərək düşməni bizim əzeli torpaqlarımızdan qovmuşdur. Bu, böyük tarixi hadisədir. Azərbaycan xalqının çoxəslik tarixində buna bənzər parlaq Qəlebə olmamışdır", - deyən Prezident qeyd ki, qırx dörd gün ərzində döyüş meydanında düşməni meğlub edərək, şəhər və kəndlərimizi azad edərək Azərbaycan əsər və zabiti əsl qəhrəmanlıq göstərmişdir. Hər gün biz irəli gedirdik, bir gün belə geriye addım atmamışdıq. Düşməni ordusu Azərbaycan Ordusunun, Silahlı Qüvvələrin peşəkarlığını, fədakarlığını görərək daha da böyük təşvişə düşürdü və onların özlerinin etirafına göre, 44 günlük müharibə zamanı Ermenistan ordusunda 12 min fərari olmuşdur. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin bir nəfər də olsun hərbçisi döyüş meydanını tərk etməmişdir. Bu, Azərbaycan xalqının əyilməz ruhunu və yüksək mənəvi keyfiyyətlərini bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Azərbaycan Ordusunun Qarabağda başlatdığı lokal xarakterli antiterror tədbirlərinin qısa müddədə öz müsbət nəticəsini vermesi, separatçıların təslim olması əlbəttə ki, əlkəmizin növbəti uğuru oldu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qətiyyəti, müdrik siyasetinin nəticəsidir ki Azərbaycan tarixinə böyük uğurlar və nai liyətlər həkk olunur. Bu gün müstəqillik tariximizin en şərəfi, qüruru zamanı yaşayıraq. Şəhidlərimizin ruhu səddir.

Zümrüd BAYRAMOVA